

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

neuvotteleva virkamies Tarja Reivonen-Kavonius
hallitusneuvos Tuula Manelius

Lausunto
3.1.2023

VN/34446/2022-TEM-11

1/6

Eduskunnan talousvaliokunta

Asia: HE 274/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta

Työ- ja elinkeinoministeriö toimittaa pyydetysti eduskunnan talousvaliokunnalle alla olevan kirjallisen lausunnon hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta. Lausunto perustuu ministeriön 3.8.2021 oikeusministeriölle antamaan HE-luonnosta koskevaan lausuntoon. Sisältö on päivitetty vastaamaan eduskunnassa käsittelyssä olevaa hallituksen esitystä.

Työ- ja elinkeinoministeriön lausunto kohdistuu pääosin lakiesityksen yhteistoiminta- ja neuvottelumenettelyjä koskeviin pykäliin (9, 9a ja 9b) sekä sisältää joitain havaintoja ja kommentteja koskien ehdotuksen 1 luvun *Yleiset säännökset* sekä 2 luvun *Saamelaiskäräjien tehtävät* muihin pykäliin.

Esityksen yleiset tavoitteet

Hallituksen esityksen mukaan *”esityksen yleisenä tavoitteena on turvata saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutuminen ja parantaa saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevan itsehallinnon ja saamelaiskäräjien toimintaedellytyksiä. Kysymys on itsehallinnon kehittamisestä. Esitys ei vaikuta maankäyttöä ja elinkeinojen harjoittamista koskeviin edellytyksiin eikä koske yksityisille säädetyjä tai muutoin kuuluvia maa- ja metsäoikeuksia tai muita oikeuksia.”*

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa esityksen yleisten tavoitteiden olevan kannatettavia. On tärkeää saada lainsäädäntö vastaamaan Suomea sitovia kansainvälistä lainsäädäntöä ja sopimuksia. Ministeriö kuitenkin katsoo, toisin kuin hallituksen esityksessä todetaan, että esityksellä voi olla vaikutuksia maankäyttöä ja elinkeinojen harjoittamista koskeviin edellytyksiin.

Esityksen mukaan *”neuvottelu- ja yhteistoimintaa koskevan sääntelyn tarkoituksena on kansainvälisten toimielinten kannanottojen mukaisesti vahvistaa saamelaiskäräjien oikeutta osallistua ja myötävaikuttaa päätöksentekoon saamelaisia erityisesti koskevissa*

asioissa ja tukea siten saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutumisesta. Tämä on linjassa perustuslakivaliokunnan tuoreen linjauksen kanssa, jonka mukaan neuvottelut tulisi käydä vilpittömästi ja molemminpuolisen arvostuksen hengessä sekä oikea-aikaisesti siten, että neuvotteluilla on aidosti mahdollista vaikuttaa suunniteltuun toimenpiteeseen (PeVL 27/2022 vp). Lisäksi neuvotteluvelvoitteen vahvistaminen edistää viranomaisten ja saamelaisten kumppanuutta ja yhteistoimintaa saamelaisten oikeuksien turvaamisessa sekä yhteisen ymmärryksen saavuttamista saamelaisten tilanteesta ja saamelaisten kieleen, kulttuuriin ja asemaan liittyvistä kehittämistarpeista eri elämänalueilla. Valtio saa lisää ymmärrystä saamelaisten elinoloista ja saamelaiskäräjien ymmärrys viranomaisten prosesseista vahvistuu. Menettely voi myös edistää hankkeiden joustavaa ja nopeaa toteuttamista. Neuvottelu- ja yhteistoiminta voi myös parantaa viranomaisten päätösten tietoperustaa.

Säännöksellä saamelaisten oikeuksien huomioimisesta viranomaisten toiminnasta pyritään selkeyttämään viranomaisten velvollisuuksia huomioida saamelaisten oikeuksia omassa toiminnassaan.”

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että yhteistoiminta- ja neuvottelumenettelyjen kehittämisen tavoitteet vahvistaa saamelaiskäräjien itsemääräämisoikeuksien toteutumisesta sekä viranomaisten ja saamelaisten kumppanuutta, ovat kannatettavia. Ehdotus ei kuitenkaan ministeriön näkemyksen mukaan vaikuta onnistuneelta siltä osin, kuin tavoitteena on edistää hankkeiden joustavaa ja nopeaa toteuttamista sekä selkeyttää viranomaisten velvollisuuksia huomioida saamelaisten oikeuksia omassa toiminnassaan.

Työ- ja elinkeinoministeriön tehtäväalalla neuvottelumenettely on osa normaalia lainvalmisteluprosessia esimerkiksi aluekehittämistä ja kaivostoimintaa koskevassa lainvalmistelussa. Jotta neuvottelut voitaisiin käydä asianmukaisesti olisi tärkeää, että kumpikin neuvottelun osapuoli sitoutuisi hallituksen esitykselle antamaan aikatauluun, ja tämä tapahtuu neuvottelumenettelyn käytännön prosessin noudattamisella. Tähän kuuluu muun muassa neuvottelukutsun toimittaminen ja osallistumisesta ilmoittaminen annetussa aikataulussa, sekä sillä, että neuvottelun pohjana käytettävät asiakirjat toimitettaisiin ajoissa kummankin osapuolen taholta. Tästä molempien osapuolten velvollisuudesta tulisi olla laissa maininta. Muutoin käytännön menettelysäännösten noudattamatta jättäminen voisi mahdollistaa esimerkiksi poliittisen vaikuttamisen pitkittämällä lainvalmistelua.

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) esittää seuraavassa tarkempia hallituksen esitystä koskevia havaintoja ja kommentteja:

9 § Yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoite. Ehdotettuun säännökseen liittyy TEM:n mielestä seuraavia kysymyksiä ja täsmentämistä vaativia seikkoja:

- Ehdotuksessa laajennetaan neuvottelu- ja yhteistoimintavelvoitetta nykyisestä merkittävästi. Velvoite koskisi viranomaisten lisäksi jatkossa myös muita julkisia hallintotehtäviä hoitavia. Perustelujen mukaan ministeriöiden ja valtion keskushallinnon muiden viranomaisten lisäksi tarkoitetaan valtion alue- ja paikallishallintoviranomaisia, kaikkia kunnallisia viranomaisia sekä sellaisia toimijoita, joille on laissa tai sen nojalla osoitettu julkisia hallintotehtäviä hoidettavaksi. TEM:n hallinnonalalla laajennus voisi tarkoittaa ministeriön ja sen alaisten virastojen (TEM, Energiavirasto, Business Finland, ELY-keskukset jne.) lisäksi ilmeisesti myös julkista hallintotehtävää hoitavia toimijoita kuten Business Finland Oy, Fingrid, Gasgrid sekä mahdollisesti paikallisia verkkoyhtiötä.

Esityksen vaikutusten arvioinnissa ei ole arvioitu riittävästi ehdotetun toimijoiden laajennuksen vaikutuksia eri viranomaisten toimintaan ja laajennuksesta aiheutuvia hallinnollisia kustannuksia ja asioiden sujuvaa käsittelyä.

TEM katsoo, ettei esityksessä ole esitetty riittäviä perusteluita laajennukselle eikä pidä vaikutusten arviointia riittävänä. Esityksen perusteella on vaikea arvioida, onko neuvotteluvuorotteen merkittävä laajentaminen järkevää yhteiskunnan toimintojen ja myöskään saamelaiden etujen mukaista.

- Esityksen mukaan neuvotteluvuoroite koskisi hallintopäätöksiä, jollaisia ovat esimerkiksi yrityksille tehtävät investointi- ja kehittämistukipäätökset. Niiden osalta on otettava huomioon, että kyse on yksittäisen yrityksen tietoja koskevasta asiasta, jotka eivät ole julkisia ja joihin neuvotteluvuoroitetta TEM:n näkemyksen mukaan ei voi soveltaa. Ehdotettua säännöstä tulee tältä osin täsmentää ja selkeyttää, mitä hallinnollisia päätöksiä neuvotteluvuoroite voi koskea ja miten valitaan hankkeet, joista tulee neuvotella. On muistettava, että neuvottelu ei koske koko hanketta, vaan neuvotella voidaan vain siltä osin kuin asialla on erityinen merkitys saamelaisille. Neuvottelu- ja yhteistoimintavuoroitteesta säädettyä tulisi myös selkeästi ottaa kantaa, miten käsitellään hankkeisiin sisältyviä esimerkiksi salassa pidettäviä tietoja.
- Lisäksi säännös koskisi muita toimenpiteitä, joilla voi olla *erityinen merkitys* saamelaisille. Nykyinen säännös määrittelee neuvotteluvuoroitteen koskemaan *välittömästi ja erityisellä tavalla* saamelaiden asemaan vaikuttaviin toimenpiteisiin. Myös tämä *välittömän* merkityksen poistaminen voi merkittävästi laajentaa neuvotteluvuoroitetta. TEM:n hallinnonalalla neuvotteluvuoroite voisi laajentua esimerkiksi koskemaan useita energiatoimialan hankkeita ja toimenpiteitä, kuten ilmasto- ja energiastategia, voimajohdot, energiantuotantolaitokset. Pykäläkohtaisissa perusteluissa ei ole perusteltu tätä merkittävää muutosta.
- Muotoilu ”saamelaiden kotiseutualueella toteuttavista tai *vaikutuksiltaan sinne ulottuvia*” olisi myös merkittävä soveltamisalan laajennus ja laajentaisi merkittävästi kyseeseen tulevia hankkeita – ehkä jopa koko Pohjois-Suomen alueelle /poronhoitoalueelle. Esityksessä tehty laajennus saamelaiden kotiseutualueen ulkopuolelle näyttäisi myös sivuuttavan varsin pitkälle muiden muualla kuin saamelaiden kotiseutualueella olevien tahojen edut ja oikeudet. Tarkoitettujen toimenpiteiden käsitettä tulee TEM:n mielestä tarkentaa eikä sen tulkinta ei voi jäädä vain saamelaiskäräjille. Laajennuksen vaikutuksia ja sisältöä esimerkiksi elinkeinotoiminnan osalta ei ole arvioitu esityksessä riittävästi. Lapin maakunnassa on rahoituksesta kilpailemassa sekä saamelaisyrittäjien että muiden yrittäjien hankkeita. Saamelaisyrittäjien kaikilla hankkeilla ei ole liittymäpintaa saamelaiden perustuslailla suojattuihin oikeuksiin.

Lisäksi esitykseen sisältyy merkittävä muutos nykyiseen säännökseen: ”*pyrkimyksenä saavuttaa yksimielisyys saamelaiskäräjien kanssa tai saada saamelaiskäräjien suostumus ennen päätöksentekoa.*” Vaikka perusteluissa todetaankin, että kysymys ei ole veto-oikeudesta, käytännössä sen soveltaminen ilman sen täsmennyksiä voi kuitenkin olla hyvin lähellä veto-oikeutta ja voi koskea paitsi maankäyttöä, myös muuta viranomaistoimintaa.

Säännöksessä ehdotetut neuvotteluvuoroitteen piiriin tulevien tahojen ja soveltamisalan laajennukset voivat TEM:n käsityksen mukaan aiheuttaa paitsi hallinnollista taakkaa julkisia hallintotehtäviä hoitaville tahoille myös erilaisten hankkeiden lupa- ym. muiden prosessien pitkittymistä. Se olisi ristiriidassa esityksen tavoitteen edistää hankkeiden joustaa-

vaa ja nopeaa toteuttamista kanssa. On lisäksi vaarana, että ehdotetut soveltamisen laajennukset voivat aiheuttaa, ettei oikeutta haeta tai toimenpiteen käynnistämistä lainkaan aloiteta, kun prosessi koetaan vaikeaksi ja pitkäksi. Miten varmistutaan siitä, että kolmannen tahon oikeutta ei viivästytetä esimerkiksi lupapäätöstä koskien?

Esimerkiksi saamelaisten perinteisten elinkeinojen kuten poronhoidon, kalastuksen, metsästyksen ja saamen käsityön eli duodjin lisäksi myös matkailulla on elinkeinovaikutuksia saamelaisalueella. Matkailu tuo työtä ja toimeentuloa perinteisten elinkeinojen oheen. Matkailun harjoittamisessa saamelaisalueella tulee huomioida saamelaisväestön oikeudet ja perinteisten elinkeinojen harjoittamisen vapaus. Eettisen saamelaismatkailun kehittämisen tavoitteena tulisi olla pyrkimys monenkeskiseen ymmärrykseen ja kunnioitukseen perustuvaan, kaikkia osapuolia hyödyttävään vuoropuheluun ja yhteistyöhön. Tämä edellyttää yhteistyötä, tiedon lisäämistä sekä uusien vuorovaikutuskeinojen ja -kanavien löytämistä matkailutoimijoiden ja saamelaiskulttuurin välillä kuitenkin siten, että hankkeiden sujuva toteuttaminen ei vaarannu.

On todennäköistä, että neuvotteluvälvoitteen piiriin kuuluvien asioiden tulkintaa joudutaan hakemaan tapauskohtaisesti. TEM katsoo, ettei säännöksellä tule aiheuttaa toimenpiteiden ja hankkeiden käsittelyssä ”koelaboratoriotilannetta”. Neuvotteluvälvoitteen laajennus voi ehdotetussa muodossa aiheuttaa merkittävää haittaa yritysten hankkeille. Esimerkiksi matkailuun liittyvien investointien osalta ei päätöksenteko voi kohtuuttomasti venyä, sillä muutoin saatetaan menettää kokonaan yhden matkailukauden tulot, jos esimerkiksi matkailuhankkeen rakennusinvestoinnit viivästyvät.

- 5 kohta: tulee täsmentää, mitä tarkoitetaan käytännössä luonnon monimuotoisuutta ja ilmastomuutosta käsittelevillä toimilla. Luonnon monimuotoisuuden määrittely on tapauskohtaisesti vaikeaa. Jos tulkinta koskee esimerkiksi yksittäistä infrainvestointihanketta, se voi aiheuttaa käsittelyprosessin pitkittymistä ja toteuttamiselle ongelmia, kuten edellä on todettu.
- 8 kohta: esitetään, että viranomaisten neuvotteluvälvoite koskisi saamelaiskäräjien resurssien ja muiden edellytysten turvaamista ja kehittämistä. TEM:n aiemmassa HE-luonnosta koskeneessa lausunnossa on kysytty tarkoittaako esitys, että OM käy neuvottelun saamelaiskäräjien kanssa sen resursseista tavoitteena yksimielisyys tai suostumus asiassa, joka kuuluu eduskunnan budjettivaltaan? Säännöksen perusteluihin on lisätty lause, että sen soveltamisessa on huomioitava eduskunnan budjettivalta. On kuitenkin vielä huomaettava, että myös muissa lainvalmisteluun liittyvissä asioissa lopullinen päätäntävalta on eduskunnalla.
- Esityksessä ehdotetaan 9 pykälän 2 momentin nykyiset säännökset poistettaviksi turhina. TEM:n näkemyksen mukaan neuvottelutilaisuuden käyttämättä jättämistä koskeva säännös ei ole turha, vaan on käytännössä osoittautunut erittäin tarpeelliseksi ja TEM pitää välttämättömänä sen säilyttämistä. Käytännössä saamelaiskäräjiltä ei aina saada kohtuullisessa ajassa vastausta neuvottelukutsuun ja tämä aiheuttaa epätietoisuutta ja aikatauluongelmia erityisesti hallituksen esityksen valmisteluprosessissa.

9 a § Saamelaisten oikeuksien huomioiminen viranomaisten ja muiden julkisia hallinto-tehtäviä hoitavien toiminnassa. TEM katsoo, että ehdotettu säännös on monelta osin tulkinnanvarainen ja voi yhdessä neuvotteluvälvoitetta koskevien toimijoiden ja soveltamisalan laajennusten kanssa aiheuttaa merkittävää epäselvyyttä viranomaisten velvollisuuksissa huomioida saamelaisten oikeuksia omassa toiminnassaan, toisin kuin uudistuksen tavoitteeksi on esitetty. Ehdotuksen soveltaminen tulee edellyttämään merkittäviä

panostuksia viranomaisten ja muiden julkisia hallintotehtäviä hoitavien kouluttamiseen. Vaikka koulutuksen tarve on esityksen perusteluissa nyt tunnistettu, ei ole kuitenkaan arvioitu sen laajuutta ja resurssitarvetta. Kouluttaminen on todennäköisesti vaativaa, koska tapaukset ovat erittäin moninaisia ja tapauskohtaisesti tulkittavia. Koska kyse on kahdenvälisestä neuvottelusta, määrittelyä ei voi jättää pelkästään saamelaiskäräjille, vaan vastuu on viime kädessä viranomaisella.

- Ehdotetun 2 momentin muotoilu, *ellei toimenpiteelle ole perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävä tavoite*, tulisi TEM:n mielestä tarkentaa kuulumaan: *ellei toimenpiteelle ole perus- ja ihmisoikeuksien tai merkittävän kansallisen tarpeen kannalta hyväksyttävä tavoite*. Tällainen voi olla esimerkiksi huoltovarmuuteen liittyvä tavoite.
- TEM mielestä esityksen 3 momentin muotoilu siitä, että *arvioinnissa on otettava huomioon eri viranomaisten toiminnan ja eri aikoina tehtyjen toimenpiteiden yhteisvaikutukset*, on tiukka ja käytännössä erittäin vaikeasti toteutettavissa. Neuvotteluelvoitteen laajentaminen kattamaan laajaa joukkoa viranomaisia ja muita julkisia hallintotehtäviä hoitavia tahoja jo itsessään aiheuttaisi merkittävän ja laajan selvitysvaatimuksen yksittäisen toimenpiteen vaikutusten osalta. Lisäksi esityksessä ei ole tarkemmin määritelty, mitä tarkoitetaan *eri aikoina* määreellä tässä yhteydessä - kuinka kauas taaksepäin ulottuviin toimenpiteisiin arviointia tulisi tehdä. Säännöskohtaisissa perusteluissa on nyt pyritty kuitenkin selventämään, että oleellista ei ole selvittää ajallisesti mahdollisimman pitkälle aiempia asioita tai nykytilanteeseen vaikuttavia toimenpiteitä vaan huomioimaan nykytilanne kokonaisuutena. TEM esittää harkittavaksi, tulisiko säännöstä muuttaa vastaamaan paremmin sen perusteluissa tarkoitettua.

Lisäksi voidaan kysyä, mikä on ehdotetun säännöksen suhde muihin perusoikeuksiin (esimerkiksi oikeuteen työhön). Perusteluissa esitetystä esimerkeistä ja tulkinnoista huolimatta voidaan ennakoida merkittäviä tulkintavaikeuksia ja mahdollisesti pitkiä käsittelyprosesseja.

9 b § Menettely yhteistoiminnassa ja neuvotteluissa:

- Pykälän 1 momentissa oleva määrittely *mahdollisimman pian* on moniselitteinen ja vaihtelee erilaisissa asioissa ja hankkeissa. Lainsäädäntöhankkeissa ilmoittamisen ajankohta on helposti määriteltävissä ja hoidettavissa. Jos kyseessä on kuitenkin esimerkiksi infra-/yrittäjäinvestointi, jonka sijoittumisesta saamelaisen kotiseudulle on kyse, tulee ensinnäkin harkittavaksi sen salassapito suhteessa kilpaileviin hankkeisiin/tarjouksiin ja onko sellainen hanke (hallintopäätös) ylipäättään neuvotteluelvoitteen piirissä, kuten edellä 9 §:n kohdalla on todettu.
- Pykälän 2 momentissa on vaadittu, että *saamelaiskäräjille tulee varata kohtuullinen aika valmistautua neuvotteluihin*. Vastaava vaade tulee olla neuvottelun toisen osapuolen suhteen niin, että myös sillä on riittävä aika tutustua saamelaiskäräjien neuvotteluesitykseen ja kannanottoihin. Käytännössä saamelaiskäräjien toimittamien asiakirjojen osalta on esiintynyt ongelmia, mikä haittaa oleellisesti neuvottelujen onnistumista.

Työ- ja elinkeinoministeriön käsityksen mukaan neuvotteluelvoite ja -menettely on toiminut nykyisellään esimerkiksi aluekehittämisen ja kaivoslainsäädännön valmistelun näkökulmasta riittävän hyvin ja niiden käymiseen on antanut hyvin käytännön tukea OM:n muistio saamelaiskäräjlain 9 §:n mukaisesta neuvotteluelvollisuudesta (23.11.2017).

Lisäksi TEM tuo esiin seuraavia havaintoja:

2 § Valtion taloudellinen vastuu: TEM kannattaa riittävien, mutta kohtuullisten lisäresurs-sien osoittamista saamelaiskäräjien toimintaedellytysten turvaamiseksi. Uudistettava yh-teistoiminta- ja neuvottelumenettely edellyttää lisähenkilöstöä, jotta neuvottelujen val-mistelu olisi molempien osapuolten kannalta tasapuolista.

5 § Saamelaiskäräjien yleinen toimivalta: Esityksen 1 momentissa tarkoitettaneen saa-melaiskäräjien toimivaltaan kuuluvia asioita. Säännöstä olisi TEM:n mielestä hyvä täsmen-tää seuraavasti:

Saamelaiskäräjien tehtävänä on päättää saamelaisten omaa kieltä, kulttuuria ja ase-maa alkuperäiskansana koskevista asioista ja hoitaa näihin liittyviä tehtäviä. Muissa asioissa saamelaiskäräjät edistää saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutumista saamelaiskäräjien toimivaltaan kuuluvissa asioissa.

Esityksen 2 momentissa rahoituksen myöntäminen tarkoittanee saamelaiskäräjien käyt-töön osoitettavaa rahoitusta tai/ja erikseen erityislainsäädännössä sen myönnettäväksi säädettävää rahoitusta tai saamelaisten kulttuuriin (muun muassa saamelainen taide, elo-kuva, musiikki ja käsityö, sekä saamelaisten perinteiset elinkeinot). Esimerkiksi laissa alu-eiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (756/2021) säädetään kansallisen alueiden kehittämisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahoituksen myöntävistä välittävistä toimielimistä. Saamelaiskäräjät ei ole laissa tarkoi-tettu välittävä toimielin. Saamelaiskäräjät on kuitenkin mukana EU- ja muussa aluekehit-tämisen ohjelmavalmisteluissa, joiden perusteella rahoitusta suunnataan. Aluekehittämi-sen tukea myöntävän viranomaisen tehtävät vaativat paljon osaamista ja hallinnollisia re-sursseja. TEM katsoo, ettei saamelaiskäräjiä ole tarkoituksenmukaista nimetä välittäväksi toimielimeksi tai muuta aluekehittämisen varojen myöntämisen viranomaisstatusta.

8 § Määrärahojen jakaminen: Ehdotetun pykälän 2 momentin perustelujen mukaan saa-melaiskäräjien päätösvallassa olevien avustusten käyttöön ja valvontaan sovellettaisiin valtionavustuslakia. Lainmuutoksen tarkoituksena on, että saamelaiskäräjillä olisi myöntä-miensä avustusten suhteen vastaava valvontaoikeus kuin valtionapuviranomaisella on val-tionavustuslain nojalla. Tässä kohtaa on huomattava, että alueiden kehittäminen ja sen eri toimintojen tukeminen on yhteistyötä, ja olisin tärkeää, että jos tällaisia avustusmah-dollisuuksia tulee niitä käsitellään Lapin maakunnan elimissä niin, että vältetään mm. päällekkäisiltä tulta. EU- varojen osalta tuen myöntämismenettelyt vaatisivat lakiin pe-rustuvaa välittävän toimielimen statusta, eikä se ole kustannustenkaan puolesta mahdol-lista.

Lopuksi

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että hallituksen esitys on monilta osin erittäin tulkin-nanvarainen eikä kaikilta osin vastaa muutokselle asetettuja tavoitteita edistää hankkei-den joustavaa ja nopeaa toteuttamista eikä selkeytä viranomaisten velvollisuuksia huomi-oida saamelaisten oikeuksia omassa toiminnassaan. Lisäksi esityksen vaikutusten arviointi on puutteellinen ja vaatisi edelleen täydentämistä erityisesti sen viranomaisten toimintaa koskevien vaikutusten osalta.